

www.zivimozdravije.org

Факултет за међународну политику и безбедност
Универзитета „Унион — Никола Тесла“ Београд
www.unionnikolatesla.edu.rs

Програм научно–стручне конференције „Здравље и безбедност“

Београд, четвртак 17. јун 2021.

11.00–17.00 часова

Место:

Факултет за међународну политику и безбедност,
Цара Душана 62–64, Београд, VI спрат, амфитеатар.

Сесија 1: Визије сутрашњице

- 11.00–11.15 Проф. др Виолета Рашковић–Таловић, декан Факултета за међународну политику и безбедност: „Изазови креирања здравог друштва: здравље, решења, безбедност“
- 11.15–11.30 Братислав Ђорђевић, председник Удружења „Живимо здравије“, Београд: „Шта се жели постићи Платформом и методологијом Покрета Живимо здравије“
- 11.30–11.45 Зоран Стефановић, докторанд, Научно друштво за словенске уметности и културе; Српски научни центар: „Културни модел као пресудни чинилац здравља и безбедности“
- 11.45–12.00 Проф. др Радосав Драгојевић, Начелник клинике за ендокринологију ВМА и Шеф катедре за Интерну медицину Медицински факултет у Фочи у пензији: „Здравствене поруке и поуке корона“
- 12.00–12.15 Академик проф. др Драган Раденовић, вајар: „Безбедосни аспекти незнања — морална вертикала заснована на специфичним духовним вредностима Србије“
- 12.15–12.30 Проф. др Илија Кајтез, Факултет за међународну политику и безбедност: „Филозофско поимање здравља и безбедности“
- 12.30–12.45 Академик проф. др Драган Симеуновић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду; в. д. директора Академије за националну безбедност Безбедносно-информативне агенције: „Духовно здравље у добу глобализације“

12.45–13.00 пауза

Сесија 2: Решења сутрашњице

- 13.00–13.20 Проф. др Вишеслав Кремановић, Универзитет „Унион – Никола Тесла“:
„Здравље је данас социјално питање, одговор и решење“
- 13.20–13.40 Проф. др Снежана Миленковић, Одсек за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду: „Стратегија за унапређење менталног здравља и превенцију поремећаја“
- 13.40–14.00 Проф. др Веско Драшковић, Вежбање и здравље, Универзитет „Унион – Никола Тесла“: „Тренажни процеси и програми за општу физичку културу, базично здравље и програми превенције ризико фактора хипокинетичког синдрома“
- 14.00–14.20 Др сц Марија Глибетић, руководилац лабораторије за исхрану и метаболизам, Института за медицинска истраживања Универзитета у Београду: „Шта каже наука како се хранимо у Србији“
- 14.20–14.40 Проф. др Даница Грујичић, директор Института за онкологију и радиологију Србије: „Употреба суплементације (анаболика) код младих, лоше животне навике и физичка неактивност“
- 14.40–15.00 Проф. др Елизабета Ристановић, начелник Оделења за микробску генетику и имунологију Војно–медицинске академије у Београду: „Раскршћа и светлоници духовног и телесног здравља младих: наша обавеза и одговорност и пут у сигурну будућност“
- 15.00–15.20 Миодраг Кастратовић, председник УО „Живимо заједно“ и САПО: „Утицај модела рада Удружења 'Живимо заједно' на квалитет живота особа са сметњама у развоју“
- 15.20–15.40 Александар Станковић, професор мачевања, истраживач и теоретичар борбених вештина и уметности: „Три највећа противника физичког активизма као телесне културе“
- 15.40–16.00 Вук Рашовић, велики мајстор џудоа, почасни председник Џудо савеза Србије: „Логика и метод борилачких вештина као стратегија обнове друштва: студија случаја“
- 16.20–16.40 Проф. др Слободан Анђелковић, Факултет за међународну политику и безбедност: „Здравље и безбедност — елементарне људске потребе“
- 16:00–16.20 пауза
- 16.20–17.00 Дискусија и завршна реч.

Крај скупа

Молимо вас да се у просторијама Факултета придржавате пандемијских мера.

СЕСИЈА 2, ПРЕДАВАЊЕ 8

ТРИ НАЈВЕЋА ПРОТИВНИКА ФИЗИЧКОГ АКТИВИЗМА КАО ТЕЛЕСНЕ КУЛТУРЕ

(Александар Станковић, професор мачевања)

"Три демона", студија глава, Џон Рансиман, 1767.

Као што тајна живота није у живљењу већ у приступу животу, тако и тајна било које активности, па и телесне, није у тој активности, већ ПРИСТУПУ њој. Кључ свега налази се не у чиниоцима, већ у односима, не у видљивом, већ невидљивом.

Феномен о коме ћу говорити је део моје 35-годишње праксе у мачевалачкој вештини и имао сам срећу да га јасно приметим, искусим и промислим јер се он у европским и другим земљама одвијао неупоредиво спорије, дуже, па и неприметније.

Наиме, до 2000-тих је био један приступ деце и одраслих мачевању као врсти физичког активизма, па и рад са њима, а затим се, прво лагано а после све брже, за само деценију и по у корену променио и попримио потпуно друге карактеристике. Оправдано је рећи да је то очекивано јер „ствари се мењају – свет иде ка новом“. Но, та мантра прећуткује да није важно само да ли је нешто ново већ да ли је боље или горе јер пут у „ново“ води увек у све опције, па и амбис.

У овом случају то кретање ка новом за резултат има да се данас може учинити све за физичку културу: спортови, спортићи, школе, теретане, базени..., чак и бесплатно за целу популацију Србије, резултат ће бити слаб или никакав из, сматрам, једног основног разлога. Тај разлог је савремена мегаидеологија **постмодерне** која профилише и усмерава све људе у правцу **посткултурног** начина живота чији је концепт негација сваке културе – **па и телесне културе**. То значи да се у највећем делу популације у свакодневном животу развија приступ ка било којој врсти физичког активизма који је токсичан и деструктиван за сваку врсту физичке културе. Све,

укључујући и савремену уметност и науку, служи варварству које долази.¹ Чинећи зато данас било шта на пољу телесне културе, а задржавајући идеолошку матрицу савременог посткултурног приступа телесном активизму, значи не само исто што и давати гас и кочити истовремено, већ и несвесно саучествовати у даљој деструкцији телесне културе.

Постоје три главна стуба на које се ослања та идеолошка матрица, три највећа „изма“ који чине језгро (око којег се шире други „изми“ у њеној служби) културног модела коме је свакодневно изложен сваки савремени човек, а који су противни сваком физичком активизму као телесној култури.

1. Први „изам“ је ХЕДОНИЗАМ. Кад сам, наиме, пре 35 година почињао са тренирањем спортског мачевања дидактичко-методолошки стандард је био да се мачевалачки кораци (физички најнапорнији и најдосаднији део технике ове вештине) уче најмање шест месеци, четири тренинга недељно по два сата. До 70-тих година 20. века је то било још дуже, скоро годину дана. Данас је то један месец, два термина недељно по један сат! Такође, вежбе које су некад биле стандард, данас су избачене као презахтевне, а оне које су некад биле лакше, упражњавају се краће или у мање напорним формама. Клуб који данас не прати те „плишане“ промене и не снижава критеријуме рада, држи се упорно класичних (и неопходних) стандарда учења технике мачевања и не мири се са тиме да толерише кад полазници (посебно млађи) вребају сваку прилику да седну, одмарају се и „забушавају“, остаће после пар месеци без чланови јер ће се већина исписати „због тортуре“.

Разлог: полазници су постали размажени, мекопутни, „метиљави“, конформисани, боље их ноге, тешко им је, напорно, смарајуће, досадно, добијају „упале“, „превише се зноје“... Они, заправо, хоће вежбање које је сачињено од слојева уживања и занимљивост, па чим се појави мањи психофизички бол и напор, они се повлаче.

Зар треба уопште очекивати нешто друго од генерација које никад нису чуле да *чашу меда јошт нико не попи што је чашом жучи не загрчи*² и у чијим свакодневним животима, у сваком тренутку, на сваком месту од рођења искачу пароле и рекламе са: „УЖИВАЈ“, „ОСЛОБОДИ СЕ БОЛА“, „ЗА ПРИЈАТНОСТ И УГОДУ“, „ЗАБАВИ СЕ“...

Због тога, уместо да полазници уче и вежбају кораке, тренери вежбају вештину олакшавања и забављања. Они постају „угођачи“ и забављачи који треба полазницима да пруже задовољство, разоноду и одврате им пажњу од бола пошто су они по задовољство и разоноду и дошли јер као хедонисте их у животу ништа друго осим задовољства и забаве и не занима.

Но, пошто је све па и сваки физички активизам везан са напором, знојењем и болом, већина, јер је васпитана и форматизована да бежи од сваког бола, а трчи за сваким задовољством, увек свесно и несвесно избегава сваки систематски телесни активизам. Они ће радије (јер нису, како кажу - „мазохисти“) отићи у кафић, играоницу или на игралиште, али да се уз пиће друже и забављају. Тако сам скоро видео како три дечака од девет-десет година на новосаграђеном игралишту седе на љуљашкама грицкајући чипс при чему свако „струже“ по свом мобилном телефону незаинтересовани за љуљање или било шта друго.

Поставља се оправдано питање зашто постоји то већ генерацијско, свеопште медијско, образовно и васпитно усмеравање ка концепту хедонизма? Чему такво вредносно форматизовање људи?

¹ Фридрих Ниче, *Људско, сувише људско*.

² Петар Петровић Његош, *Горски вијенац*

Храна је већ индикативна. Данас се, наиме, свуда сипа шећер: у пецива, хлеб, јогурт, сиреве, пића... То није случајно. Слатко које изазива уживање изазива и зависност јер за свако уживање је карактеристично везивање и стварање физиолошке зависности. То је природа задовољства. Циљ је, дакле, створити још у исхрани зависност од уживања и тиме створити склоност ка хедонизму па и отворити врата за сваку другу врсту манипулације кроз уживање – од финансијске (расте продаја производа за уживање и креирање бескрајног броја нових врста уживања) до политичке. С тим у вези треба подсетити на чувену изјаву: *Главни задатак сваке власти треба да је у највећем подстицању утољавања свих уживања народа јер док човек исцрпљује своје тело и душу у насладама слатког и погубног уживања, он не осећа тежину својих ланаца, и ви на њега можете стављати стално нове окове, а да он то и не примети. Зато је права суштина државне власти стоструко умножавање средстава за магарчење и сладострашће народа (...) – то су средства да се плебејци држе на узди.*³

Дакле, хедонизовани део популације који расте и живи у културном моделу што пропагира хедонизам увек ће природно имати друга интересовања јер ће се измицати од сваког телесног активизма пошто је овај увек скопчан са напорима, боловима, одрицањима... и упустиће се у њега само у крајњем случају - под притиском и принудом чисто здравствених или финансијских разлога.

2. Други „изам“ је ТЕХНИЦИЗАМ. Када су у школу мачевања уписивана деца до почетка 2000-тих, главни проблем је био контрола и безбедност – како их зауздати. Наиме, пре почетка часа већина полазника су гледали некако да зграбе мачеве, опрему и да се сакрију по деловима сале како би се сами КРИШОМ мачевали.

Данас, и последњих десетак година, они издвојени стоје „као свеће“ тупо зурећи, чак и без међусобне комуникације. Деца како стану после загревања или тако стоје, или седну, или у месту раде разне неартикулисане покрете. Час у појединим тренуцима подсећа на надреалистичка платна Ђорђа де Кирика. Главни проблем је, дакле, супротан – како их покренути, а не зауздати. Тренер се, стога, више не бави учењем чланова вештини, већ савладавањем њихове пасивности и инертности јер цео час се своди на милион „хајде, хајде, хајде...!“ за оне који би најрадије да неко други уместо њих вежба.

Зар је то необично кад живе у културном моделу пасивизације и презаштићености, а под геслом „да се не мучи“, „да се не повреди“, „да се не разболи“, „да се не умори, „да се...“ па су навикнути да их стало неко облачи, обува, храни, спрема им кревет, ради домаће задатке, развози, придржава да се не саплету, да не падну... – учећи их, дакле, да буду „објекат“, а не „субјекат“ свог живота, **готовани**, а не **активисти** (тако све чешће око уписа у Школу се информишу или доводе мајке „децу“ од 19, 20 или чак 24 године!). Тај концепт несамосталног и зависног човека („Петар Пан“ генерације⁴) је, такође, грана **посткултурног** обрасца јер људи који нису субјекти, нису сазрели и постали самостални (аутономни, слободни) нужно као незрели (инфантилни) најпогоднији су за конзумерски систем пасивних потрошача, сваку манипулацију и зависност од свега што им се нуди са стране као решење за задовољавања њихових потреба које не умеју сами задовољити. Но, у вези са овим, не треба заборавити да многа истраживања показују да мишеви који су храњени у

³ Маркиз де Сад, *Жилијета*, 1797.

⁴ Термин у социјалној психологији који се користи за људе који живе као ликови из бајке „Петар Пан и изгубљени дечаки“ што се сакривени у земљи „Недођији“ (као Пинокио у Магарећем граду земље „Дембелије“) само играју, проводе, забављају и уживају. Синоним за незреле – инфантилне особе које су неспособне и беже од обавеза, стварног живота и решавања реалних проблема у задовољства, игре и забаву идући путем који неизбежно води у конфликте, фрустрације, агресивност и бес јер „Све што не може да сазри расте у обест.“ – Фројд.

заштићеним условима имају значајно слабије развијен мозак и тело од мишева који морају сами да траже храну кроз експерименталне лавиринте.

Случај два. Док сам некад могао без проблема радити са групом од двадесеторо деце узраста пет година све врсте мачевалачких корака, данас деца од девет година ТЕ ИСТЕ кораке не могу савладати ни у групи од десет полазника јер је њихова **психомоторичка регресија очита**. Зато се данас деца млађа од девет-десет година више и не примају у клуб, а размишља се и о томе да се ради само са одраслима. Они су просто као упропаштени штоф од којег више ниједан кројач не може сашити одело.

Тако је нпр. једна мајка довела дечака од осам година и била разочарано збуњена што он не може да се упише на том узрасту. После доста објашњавања сам морао да јој докажем разлог једноставним експериментом који се састојао од тога да њеном дечаку бацим мачевалачку рукавицу у лице. Дечак није имао никакву реакцију осим разрогачености! Требало је, међутим, да има једну од три природне – рефлексне реакције: 1) **да трепне** – основни степен реаговања, 2) **подигне руку да се заштити** – виши степен реаговања, 3) **покуша да помери главу – ескивира**, највиши степен реаговања.

Током даљег разговора се показало да дечак од узраста бебе већ гледа телевизију, игра игрице на компјутеру, а од другог разреда основне школе се не раздваја од телефона. Он је, дакле, профилисан током кључних фаза свог живота (од прве до пете године) да буде „екраноид“ коме су оштећене и закржљале природне реакције јер је навикао да живи дводимензионално – екрански. То значи да из екрана, иако се у њему свашта дешава, ништа стварно не „искаче“ да га лупи у лице па он и не треба природно да реагује већ само мирно даље да „буљи“. Подсетићу да су на пројекцијама првих филмова, нпр. *Улазак воза у станицу*, људи у првим редовима реаговали природно – почели да беже.

Зар се може добити нешто друго осим психомоторичке дегенерације и неспособности за све природне телесне активности од једног културног модела који свуда и сваке секунде пресири свест и подсвест рекламама „не треба више ништа да радиш јер ту је СПАС“. Све се то пласира кроз нове справе, машине, апарате који „олакшавају живот“ и раде уместо тебе. Усисава сам, пере, сече, кува, боји, носи, чује, види, помера те... (замислите, видео сам чак и справу за разбијање јаја, справу за бацање лоптице кучићима...!!!) лако и без напора – ТВОЈЕ ЈЕ САМО ДА ГЛЕДАШ (и наравно - уживаш). Зашто дете ногама да покреће бицикл кад електрични трицикл или аутић иде сам, а дете лепо седи?! И родитељу је лакше јер не мора да трчи и учи га како да вози бицикл. Зашто да трчимо за дететом кад је лакше да га возимо и гурамо у колицима, а и њему је лакше да седи!? Зашто да мајка седи поред детета, гледа га и љуља кад то може и електрична љуљашка док је она у другој соби? Техика тако ствара лењег (а „лењост је мајка свих порока“) несамосталног, неспособног, зависног и пасивног човека. Машина ће све уместо нас урадити, запамтити, израчунати, промислити, изабрати... Не глава да буде паметна, већ телефон!

Отуд слично хромом човеку који зависи од свог штапа и савремени техницизирани дете-човек опијен је култом технике и идеологијом технооптимизма (која је такође грана посткултуре и њеног концепта трансхумазма и постхуманизма). Постао је роб (*Ко без слуге не може - он робује*⁴) неспособан за самосталан живот па зависи на сваком кораку и у свему од техничких помагала.

Дакле, ако уместо људи и родитеља справе, машине, телефони, телевизори, рачунари, играонице... обављају послове, култивишу и васпитавају децу и људе, онда из такве **васпитне запуштености** никад не израстају култура и људи већ антикултура

⁴ Епиктет, *Разговори*

и хибриди инжењеринга: киборзи, андроиди, терминатори и техноварвари. Зашто се онда родитељи чуде кад им деца израсту у насилнике и социопате?

Наиме, величина кржљања и дегенерације неке телесне или менталне функције човека је увек директно пропорционална времену необављања те функције јер орган који не ради, кржља. Из тог разлога уколико се још по рођењу детета одмах не почне са радом на **природном развоју** његове психомоторике већ се због лењости, комоције и „немања времена“ он увуче у забавни, занимљиви, лаки, узбудљиви, шарени свет екрана, дечији мозак, пошто је недовољно и наопако чулно ангажован, почиње кржљати. Ако се овај деструктивни тренд прошири са детињства на младост и зрело доба, неизбежно настаје дисфункционална особа не само за мачевалачку и сваку другу вештину већ и свакодневни живот.

Из анализе проблема данашњих полазника у савладавању мачевалачке вештине сам дошао до закључка да су као последица савремене „телекултуре“ и „екранизма“ најчешћи следећи поремећаји (овде немам простора да шире елаборирам па ћу само таксативно изложити).

Оштећен осећај за простор

Пошто су навикли да живе у виртуелном свету који је дводимензионални екрански свет, полазници све чешће немају добро развијен осећај за простор. Због тога их је врло тешко или немогуће научити одржавању дистанце са противником што је кључно у овој вештини. Њихово око не перципира квалитетно реалну дубину па се или „забијају“ у противника или га не „дохватају“. То значи да не поседују осећај за амплитуду својих кретања и покрета. Такође, мозак им се навикао да прати слике које се крећу кроз „простор“, а да њихово тело при томе мирује тј. не реагује покретом (дакле, не развијају осећај за повезивање и интеракцију онога што око види види и тела које реагује). Они се врло лоше оријентишу у акцијама које захтевају осећај за кретање у простору (лево, десно, косо, окрети, полуокрети...) па се или сами „изгубе“ или „изгубе“ противика током кретања. Дакле, нису способни да просторно координирају своје кретање са кретањем противника.

Оштећен осећај за кретање

Мачевалачки кораци и кретање по простору у коме се мачује су кључни за ову вештину. Уколико су, међутим, полазници одрастали везани за екране, лежећи, седећи, са мало и уз једнолично кретање у урбаној средини, без активног скакања, окретања, превртања, трчања... они ће моторички закржљати, а њихови центри за равнотежу, стабилност (па и окретност) у простору ће бити мање или више недовољно развијени. Такав полазник, чак и кад добро савлада технику мачевалачке вештине, примењује је увек тако да је несигуран, клати се, пада, креће се трапаво, саплиће и кроз простор иде испрекидано уместо да „плови“ по њему. Он је, другим речима ограничен за било шта моторички значајније у вештини.

Оштећен осећај за брзину

Старо и класично гесло мачевања је: „ПОГОДИ, А НЕ БУДИ ПОГОЂЕН“. Данас је то: „БУДИ ПОГОЂЕН, АЛИ ПОГОДИ ПРВИ“. Савремене технологије се темеље на убрзавању, брзој возњи, брзом кретању, брзом смењивању слика и радњи на екрану, брзом писању, брзом „читању“, брзој храни... Отуд су и полазници убеђени да се вештина састоји у брзини па су брзоплети, нестрпљиви, све раде на пречац и најбрже што могу. За мачевање је насупрот томе кључан осећај за **темпо** јер се неке акције изводе брже, а неке спорије, неке са убрзавањем, а неке са успоравањем при чему је увек кључно стрпљење кога никад немају. Отуд је веома тешко и захтевно радити са

данашњим полазницима јер јер учење и увежбавање сваке радње захтева пре свега да се оне у почетку изводе споро и полако како би биле правилно изведене.

Но, тај хиперпокрет има још једног пратиоца и веома раширену појаву међу данашњим полазницима – бес. *Опседнутост брзином доводи до нестрпљења, нервозе и беса на сваком месту, како према себи тако према другима. Захваљујући брзини ми живимо у доба беса.*⁵ Стога код данашњих полазника није присутна само површност и алкавост у савладавању и увежбавању задатих радњи већ и нервоза, тензија, агресивност и бес.

Оштећен осећај за време

Зато што се савремена технологија темељи на убрзавању и мултифункционалности („мултитаскинг“) на екранима се у исто време отвара десетине прозора, искачу непрекидно нове слике и сличице, а људи раде истовремено више послова (возе и гледају телефоне, ходају и једу, једу и гледају телевизију...), а око и свест због те визуелне, аудитивне или конгитивне дистриктије (ометање пажње) не знају више на шта да се усредсреде. Тако се формира навика на хаотичност па и потреба за њом (полазници су некад након часа маску, рукавице, одела, мачеве враћали сами на одговарајуће место, а данас то раде под присилом иначе после њих остаје разбацана опрема и хаос). Студија спроведна на универзитету у Лондону показује да особе које обављају више послова истовремено „обарају“ тренутно свој коефицијент интелигенције за читавих 15 поена (као да су конзумирали марихуану), а студија спроведена на Универзитету у Сасексу, у Великој Британији, указује да снимци мозга на магнетној резонанци испитаника који дуже време раде мултифункционално показују трајна оштећења регија мозга задужених за конгитивне способности, емпатију и контролу емоција.

Такође, сувише брзо смењивање слика и догађаја на екранима (*Не би требало слика која се гледа да има више од три трептаја у секунди*⁶), а данас у видео игрицама то иде од десет до 30 блицева у секунди; на бази убрзаних светлосних блицева се данас праве и оружја). Полазници тако стичу расуту (дифузну) пажњу, одсуство фокуса, површност, губе концентрацију, постају конфузни, делају сумануто, хиперактивно и насумично - „гледају, а не виде, слушају а не чују“.

Овome треба додати и телевизијско „сажимање“ и „растежање“ времена тј. појаву да протичање времена током трајање радње на екрану најчешће није исто као у стварности а због чега деца губе осећај за реално време у реалном простору па нису у стању у стварности функционално да изводе мачевалачке акције.

⁵ Карл Оноре, *Похвала спорости – изазов култу брзине*; последица: у Америци највећем броју овакве деце, која чине све већи део дечије популације, се одмах преписују психотропни медикаменти за смирење које они треба да узимају сваки дан као бомбонице, а што невероватно подсећа на Олдоса Хакслија и његов *Врли нови свет (1931)*: „У једној од следећих генерација, људи ће се фармацеутским средствима навести да воле своје ропство. Створиће се диктатура без суза, да тако кажемо, безболни концентрациони логор за читава друштва. На тај начин ће људима пријати да остану без своје слободе јер ће им свака жеља да се буне бити одстрањена путем „испирања мозга“ кроз пропаганду или помоћу фармаколошких средстава. Помишљај и на развој неурологије, и уграђивање електрода у мозак. Ово се додуше нашироко примењује на животиње и понекад на безнадежно душевно болесне људе. Ко је год посматрао пацове којима су електроде уградили у одређене нервне центре мора да се упита шта би само било када би се нечег таквог докопао неки диктатор. Овде мислим на огромну област у којој би се могла остварити ова коначна револуција, област у којој би било могуће контролисати људе у великој мери, али не кроз насиље, већ стварањем утиска да је живот пријатнији него што стварно јесте, и то пријатнији до те мере да, као што сам рекао, људи заволе стање ствари које разуман и пристојан човек никад не би смео да одобрава. Сматрам да је ово сасвим могуће и чини се да ће ово бити последња револуција у људском друштву.“ Ову идеју је, иначе, први и детаљније претресао *Јевгениј Замјатин* још 1920. године у својој култној књизи *“МИ”*.

⁶ Др Катарина Бајец, интервју, *Нова.рс*, 17.09.2020.

Из свих наведених разлога полазници мачевања данас (а посебно деца) веома тешко или никако не могу да изведу једну мачевалачку радњу по тачно одређеном редоследу (1, 2, 3... корак) већ све чине прескачући елементе или их изводећи истовремено, дакле, дезорганизовано при чему је најчешће изгубљен осећај за сукцесивност на рачун осећаја за симултаност. Тако се, међутим, у мачевању добија један покрет који се не може ни контролисати ни артикулисати. У томе не помаже чак ни инсистирање да полазник сваки део радње броји наглас (као тактове приликом свирања музичког инструмента) јер убрзо изгуби концентрацију и пажњу па престаје да броји и почиње да прескаче неопходне кораке као кад се „гутају“ слова у писању. Због поремећене пажње полазници, такође, отежано памте радње, брзо их забораве, тешко усвајају и брзо губе интересовање за активност. Све ово води неуспешности у практичном извођењу акција на часу па полазници због сниженог фрустрационог прага и одсуства контроле емоција врло често постају агресивни.

Оштећен осећај за снагу

Машине, справе и разна помагала замењују тактилни ручни рад због чега деца и људи губе осећај за телесни контакт и његову динамику. Полазници стога често немају развијен осећај за слабо, умерено и јако, дакле, меру и контролу тонуса мишићних покрета, а што је постало епидемијска медицинска дијагноза (**хиперкинетички синдром, хипотонија и хипертонија**). Осећај за снагу покрета се стиче и одржава само кроз непосредну мишићну активност и однос акција-реакција целог спектра интензитета. Такође, савремена визуелно-аудитивна индустрија непрестано бомбардује психу људи снагом, насиљем и екстремним јачинама звука и светла, а што све смањује прагове сензитивности толико да они не знају за другачије реаговање осим екстемног интензитета. Полазници из тог разлога чине све са сувишком снаге, драстично, насилно, без суптилности, осећаја за финесу – „варварски“, па ударају или боду својим мачевалачким реквизитима прејакно (опасно) и без осећаја за контакт са колегиним оружјем. Отуд не могу правилно да изведу низ веома важних радњи у мачевању (одбрана, напад...), а и окрећу се радије у избору типовима мачева који захтевају снагу (витешки и дворучни мачеви - „варварске технике“) него мачевима који захтевају виртуозност и техничку перфекцију (лаки рапир, шпада, флорет...).

Оштећен осећај за координацију

Мачевање је увек делом „дијалог сечивима“ (акционо-реакциони контакт сечивима). Ученици су, међутим, данас великим делом постали неспособни да ускладе и повежу своје са акцијама противника па чине аутистично, хаотично, „један у клин други у плочу“, а погоци случајни. То са стране гледајући изгледа као млатараше без смисла. Но, да би неко научио да у мачевању своје радње и покрете координира са неким другим, потребно је претходно и да се у свакодневном животу социјализује тј. научи да своје генерално понашања усклађује са понашањем средине. То је, међутим, веома тешко или немогуће у самоизолацији и самодовољности који су неопходни пратиоци сваког савременог индивидуалистичког и екранског живота.

Оштећена креативност

Дуготрајни боравак пред екранима од најмлађег узраста ствара увек човека посматрача који је навикао да не учествује у догађању већ гледа догађање, дакле, *човека гледаоца*. Све радње се дешавају ван таквог човека, а он их само пасивно зурећи конзумира. То значи да је реч о креирању људи конзументата и прималаца, а не људи креатора и давалаца. Отуд данас када неки полазник научи технику мачевања и постави се пред колегу са којим треба да мачује (сам примени научено) он стоји скамењен и укопан не знајући шта да чини јер нема идеје, маште и креативни

капацитет да осмисли неку акцију. Тада почиње да мачује без технике, насумично, неартикулисано и инстинктивно. И као што, да би се створила музика, није довољна техника свирања већ и креативни дух музичара који користи ту технику, тако је и са мачевалачком (и сваком другом) вештином. Но, онај ко је навикнут да живи пасивно, немаштовито, некреативно и прималачки (екрански), он не може ни развити креативност, инвентивност, досетљивост, маштовитост, импровизацију, имагинацију, а само мачевалац који је инвентиван и маштовит, са развијеном имагинацијом и способностима комбиновања радњи, има иницијативу у борби јер креативношћу диктира услове противнику.

Из свих наведених разлога данас се тренер са полазницима на часу мачевања не бави више савладавањем мачевалачке вештине већ савладавањем, с једне стране, њихове пасивности, лењости и некреативности, а са друге стране блажим или јачим поремећајима њихове психомоторике. Спортски клубови су тако уместо организација за развој телесне културе постали организације за бављење децом и људима делимично ометеним у психо-моторичком развоју, а за шта нису ни осмишљени, ни едуковани ни позвани.

3. Трећи „изам“ је ПРАГМАТИЗАМ. Кад сам почињао учење мачевања, правило је било да су потребне две године редовног вежбања да би се учествовало на првом такмичењу. То је време које је природно потребно за елементарно психо-физичко сазревање и искуство за такмичење. Данас почетника гурају у такмичење после два месеца! То је светска пракса, а како би се добио што пре, макар и „инстант“ такмичар. Зашто? Зато што се клубови у савременом постмодерном неолибералном концепту финансирају и живе искључиво конкурентски тј. од **учинка** - такмичења, победника и такмичарских резултата.

Но, када се данас у један мачевалачки клуб који живи од такмичарских резултата и учинка (буџетско финансирање) упише група од нпр. 20 полазника (од којих је већина обликована у хедонистичко-техничистичкој културној матрици) и они се пропусте кроз сито такмичарског тренинга остаће њих троје-четворо. Преостали ће бити „баласт“ за клуб који мора своје снаге, време и простор да усмери ка томе да од тих троје-четворо прави шампионе који доносе новац за опстанак клуба. Но, преостала већина ће се убрзо и сама осетити као безуспешна и сувишна у „великој игри шампиона“ па ће напустити клуб тражећи неки други спорт („за који су талентовани“) не знајући да их и тамо чека исти механизам само у „другом паковању“.

Овде, такође, не треба заборавити све чешћу појаву да данас чак ни оних троје-четворо успешних који су остали у „игри шампиона“ све чешће одлазе. Наиме, многи родитељи и такмичари у вировима савременог живота немају више времена, новца и услова да одводе и доводе децу три-четири пута недељно на тренинге, стална такмичарска путовања, спортске кампове, изостајања из школе, са факултета, посла... па одустају. Резултат: највећи део популације се повлачи од бављења било каквим спортом, а што званичне статистике и доказују.

Захтевни концепт спортског учинка и врхунског такмичарског спорта на који је редукован сав савремени телесни активизам, а који све заинтересоване насилно гура у фабрику врхунског такмичарског (а касније и професионалног) спорта, са још једне стране утиче разарајуће на телесну културу.

Пракса је, наиме, показала да кад се за групу деце организује такмичарски турнир одмах након тога између 20 и 30% њих напушта клуб. После другог турнира слично, итд. Ту није реч само о гордим, честољубивим, самољубивим... губитницима који су се разочарали па их пече стид, сујета и повређени понос већ и о полазницима (а њих је највећи број) који по свом карактеру, психолошком склопу личности или васпитању нису компетитивно настројени јер *Omnia non pariter* – „Не погодује све

једнако за свакога". Њих занима телесни активизам као такав, а не престиж, надметања, такмичења, сукоби, супарништва, истицање... што им не прија и на сваки начин избегавају. Зато данас клубови користе разне трикове како би спречили осипање чланова после такмичења (нпр. деле медаље за све учеснике итд.). Но, то је све кратког даха. Резултат: већи део уписаних полазника одустаје од бављења било каквим спортом јер свуда наилазе на присилу такмичарског концепта а који одговара само малом броју и одређеном типу људи заинтересованих за компетитивну културу, начин живота и форму телесног активизма.

Но, да не буде неспоразума. Овде није реч о противљењу такмичарском спорту већ противљењу његовој савременој *деформацији*. Наиме, такмичарски спорт је активност која (посебно у млађем узрасту) развија осећај за ред, дисциплину, обавезу, концентрацију, упорност, стрпљење, издржљивост, карактер... но, ако се тоталитарно СВЕ усмерава, своди и редукује једноумно на њега он постаје *деструктиван*. Подсетићу: *Меден аган* (ничег превише) - и јаја су здрава за развој организма али ако се у свему и свакодневно конзумирају незаобилазно узрокују болест. Такође, зар се осећај за ред, дисциплину, обавезу, концентрацију...не могу стицати и на друге начине осим кроз супарништво и борбу против неког?

Тај компетитивни концепт – који данас влада светом као елемент савременог турбоултракапитализма што своди све међуљудске односе на супарништво, конкуренцију и индивидуални престиж је окувао све области живота па и највећим делом разорио **телесну културу** која се претворила у савремени врхунски спорт, тј. телесно нездрав и духовно-душевно погубни надметачки бизнис специјализован за конкурентност рекордера на глобалном такмичарском тржишту.

НЕКА МОГУЋА РЕШЕЊА

Мој одговор на питање „шта чинити?“ почињем речима стручњака за интелигенцију код деце: *На простору бивше Југославије јако је много деце с развојним сметњама. Учитељи не знају шта се дешава. Од поремећаја говора, дислексије, дисграфије, дискалкулија... Деца само тону, а ми их посматрамо. Родитељи су ти који први морају подузети нешто, а онда на ред долазе образовне институције и држава.*⁷ У западном културном миљеу ситуација је још погубнија. Истраживања показују да је нпр. у САД готово 65% популације неспособно за регрутовање за војску због гојазности, телесних болести или разних врста психичких поремећаја, а што је све последица свакодневног живота под деструктивним културним моделом.

Шта против техницизма?

Уобичајени одговор је: не може се ништа... јер „немогуће је живети изоловано од света". **Човек**, међутим, **не треба да прати своје време него своје добро у времену**. С обзиром да свако време има и своју „кугу" треба да БИРА, а не конзумира све што му се добаци. Родитељи су највећим делом информационо презасићени (загушени, блокирани, заслепљени...), рекламано индоктринирани и дезинформисани па поводећи се непромишљено, олако и на брзину (јер су и сами посткултуром форматизовани да тако реагују) у незнању шкоде и себи и својој деци. Зато је

⁷ Др Ранко Рајовић, интервју, *Радио Сарајево*, 21.06.2017.

потребно радити на *освешћивању* и култивисању (штампање кратких упутстава о употреби и злоупотреби технологија - јер све има своје лице и наличје, која ће се организовано достављати школама родитељства, мајкама још у породилишту, у вртићима, на у упису у школе...). У том смислу су потребне кампање и предавања на медијима као и увођење (враћање) у школе предмета који ће се бавити културом живљења па и културом коришћења технике и технологија.

С тим у вези тежиште увек треба да буде на чињеници да је *мишић колевка мозга*⁸ па човек развија свој мозак и способности својих чула једино кроз практични рад и моторичке радње својих мишића. Само *homo faber* ствара *homo sapiens*. То значи што више свакодневних активности заснованих на самосталном како креативном тако и некреативном мануелном раду, а уз употребу што мање (као изазов) техничких помагала и уређаја. Зато деца до треће године живота не смеју имати никакав контакт са било којом врстом екрана и техничких помагала јер тело са којим су рођени може се развити здраво само из базичних природних активности (кретање, гледање, додиривање, мирисање...) као и код сваке друге животиње. Дете које у том периоду расте у сурогат свету сајбер фатаморгана неизбежно и нужно и само постаје сурогат у сваком смислу и дегенерисаног не само тела већ и психе. Старија деца и одрасли треба да проводе онолико екранског времена колико ће након тога провести у активностима у реалном и чулном свету. Кома је екрански рад свакодневни целодневни посао треба да схвати да ће неизбежно бити жртва професионалне деформације и свега што прати сваку деформацију, како телесну тако и менталну. Он треба да чини све у сваком тренутку ван радног времена како би ову „болест“ што више амортизовао и лечио практичним активностима. Ово је неопходно јер симулирана стварност – квазистварност води увек **губљењу контакта са реалношћу, а изгубљен контакт са реалношћу је саставни део дефиниције сваке менталне болести.**

Шта против хедонизма?

Данас се људи не баве својим култивисањем и развојем већ само својим задовољавањем. Зато се и већина родитеља и људи данас не бави својим самоваспитавањем васпитавањем своје деце већ самозадовољавањем и њиховим задовољавањем – дакле, у последњој инстанци *задовољством*. Неизбежна последица такве хедонистичке „педагогије“ чије је гесло „бити значи бити задовољаван и задовољан“, увек је пад у анимално јер задовољавање није смисао људског, већ животињског бивствовања. Животиње, наиме, темеље своје понашање на инстинктивном кретању ка задовољству, а бежању од бола док човек темељи на вредновању, критичности и свесном избору јер он зна да има и отровних задовољстава, а болних и горких лекова. Но, данас тај људски пад у анимално није пад у обично анимално већ пад у хипермодерно урбан-техно анимално у коме су једине вредности и животни „идеали“ похлепа, моћ и уживање - будућност технофашизма. *Свет ће бити подељен на техномане и нове варваре.*⁹

Треба, дакле, радити на генералној промени васпитног модела у правцу критичког (вредносног), а не хедонистичког концепта. То значи, треба радити на моделу који у васпитавању садржи више борбе са собом, аскетике, одрицања, бирања, процењивања, вредновања, одбацивања, суздржавања, а што је све у супротности са

⁸ Ламарк, *Зоолошка еволуција*

⁹ Николај Берђајев, *Ново средњевековље*

савременим потрошачко-конзументистички концептом живота чије је гесло „нема граница, апсолутно си слободан - узимај и граби одмах и све што ти живот пружа“.

Шта против прагматизма?

Решење је, сматрам, радити на концепту телесне активност не због неке њене прагматичне и утилитарне користи: побеђивања, престижа, успеха, учинка, зарађивања, здравља, лепоте тела, већ због *љубави* према самој телесној активности тј. бављења спортом, због радости и испуњености коју пружа нека форма слободног покрета и кретања (иначе би рудар што копа у руднику или физички радник што носи контејнере и копа канале водио врхунац здравог живота због свог свакодневног телесног активизма).

Приступ телесној активности, дакле, мора постати **љубав** према извесној телесној активности, а не њена употребљивост – посебно данас где свака употребљивост је окренута новчаној употребљивости у форми савременог врхунског спорта који је због своје комерцијалне компоненте постао чиста негација телесног здравља и телесне културе. Разлог је једноставан: кад се неко бави једним телесним активизмом због нечег другог, а не ради активизма самог њему циљ није тај активизам већ оно чему је он средство. Тада та телесна активност за кратко време и неизбежно постаје ПРЕСИНГ, принуда, стрес и терет од којег ће почети бежати.

Возити, дакле, бицикл због љубави према вожњи – покрету, зато што сама активност вожње и слободног кретања испуњава и доноси радост, а не због љубави према побеђивању, новцу, здрављу, ради одласка и доласка на посао, „због лепших бутина“... Чим нешто од тог другог постане главни мотив тада вожња постаје пуко средство и убрзо се појављују мотивационе блокаде у форми „МОРАМ да возим да бих...“ уместо „вози ми се“, дакле, ОБАВЕЗА вожње уместо ЖЕЉЕ и СТРАСТИ за вожњом – робовање једној телесној активности уместо једна телесна активност као слобода и циљ.

То уједно значи, уместо потенцирања **спољашње конкуренције** која у себи садржи борбу човека против човека (са свим деструктивним елементима који је прате), потенцирати **унутрашњу конкуренцију** – култивишућу борбу човека са самим собом.

На тој линији у Школи мачевања „Свети Ђорђе“ од самог њеног оснивања (дакле, скоро 25 година) као позитивно искуство постоји концепт бављења мачевалачком вештином без икаквих такмичења. Дакле, **антиконкурентивни** приступ телесном активизму. Резултат: чланова више него у свим мачевалачким клубовима бивше Југославије заједно, при чему и данас постоји група чланова који се баве мачевањем активно више од 15 година. Све, наиме, у себи има и неки бескрај па се зато тиме може и бавити у бескрај и не примећујући развој своје телесне културе. **Вежбати хиљаду дана је дисциплина. Вежбати десет хиљада дана је усавршавање.**¹⁰

Многи родитељи профилисани савременом постмодерном идеологијом и њеном утилитарно-прагматичком граном приликом уписа своје деце у школу мачевања питају:

- Када су такмичења?
- Нема такмичења.
- Како? Чему онда мачевања ако нема такмичења?

Обично понављам одговоре који су дати још пре 2000 година:

- Неки Еуклидов ученик, након што је из геометрије научио аксиом паралелних права, упитао је незадовољно учитеља: „Шта ја добијам учењем овога, што не служи

¹⁰ Мијамото Мусаши - највећи мачевалац Јапана, *Књига пет прстенова*, 1645.

ничему?" Еуклид тада позва свога роба и рече му: „Дај овоме новчић јер он из свега што чини мора имати за себе неку корист.“¹¹

- Највише делање се не огледа у корисности нити упражњавање највишег делања треба да има за циљ неку корисност. Зато што највише делање има вредност само по себи, оно треба да буде делање ни због чега - из љубави.¹²

- У сваком погледу је боље оно што се постиже ради себе самог него ради чега другога, баш као што је слободно боље од онога што слободно није (...) Крајње је смешно од свега тражити неку корист мимо саме ствари и питати: Шта тиме добијамо?, У чему је то корисно? Такав човек, заиста, нимало не наликује човеку који познаје оно лепо и добро...¹³

Дакле, треба радити на „заљубљивању“ људи у разне телесне активности – бити заводник. То је у нпр. у пракси Друштва мачевалаца „Свети Ђорђе“ значило одбацивање мачевања као борилачке вештине и борилачког спорта, а упражњавање као борилачке уметности – Martial Art, као трећег концепта и приступа телесном активизму за који сматрам да је форма телесне културе будућности.

*

За крај овог предавања сам оставио један кратки текст Жила Верна, а цитиран је и у мојој последњој књизи *Мачевање као борилачка уметност* (критика културне конкуренције и мачевања као само борилачке вештине и борилачког спорта).

...био је обични производ тог века индустрије. Никао је у топлој стакленој башти и без раста у природној средини. Био је, пре свега, практичан човек који ради само оно што је корисно, усмеравајући и најмање од својих идеја само ка употребљивом и ефикасном уз безмерну жељу да у свему тражи интерес, а што га је водило у заиста савршен егоизам.

Спајао је у свему корисно са пријатним, као што би рекао Хорације. Таштина је надирала из његових речи, још више из гестова, а ни својој сенци не би дозволио да буде испред њега.

Изражавао се у граммима и центиметрима и све време је носио један метар, што му је бројкама омогућавало велико знање о стварима на овом свету. Надмено је презирао уметност, а нарочито уметнике. За њега се сликарство завршавало са цртежом а цртеж дијаграмом, скулптура на изради одливака, музика на звиждуку локомотиве, а књижевност на берзанском билтену (...) Кад видим младе људе, тако глупе, обузме ме гађење и очај.¹⁴

ЧОВЕК ТАКВОГ САВРЕМЕНОГ - ПОСТКУЛТУРНОГ МОДЕЛА ЈЕ УПРОПАШТЕН НЕ САМО ЗА БЕЗБЕДНОСНУ ВЕЋ И СВАКУ ДРУГУ КУЛТУРУ, ПА И КУЛТУРУ ТЕЛА.

ЗАТО БИЛО КАКАВ РАД НА КУЛТУРИ ТЕЛА А БЕЗ ЈОШ ВЕЋЕГ РАДА И НА КУЛТУРНОМ МОДЕЛУ ЈЕ ПРОМАШАЈ ЈЕР НЕ САМО ДА ЈЕ „У ЗДРАВОМ ТЕЛУ ЗДРАВ ДУХ“ ВЕЋ ЈЕ И ЈОШ ВИШЕ - КАКО ТО КАЖЕ БЕРНАРД ШО „У ЗДРАВОМ ДУХУ ЗДРАВО ТЕЛО“.

¹¹ Диоген Леартије, *Животи и мишљења истакнутих филозофа*

¹² Конфучије, *Аналекти*

¹³ Аристотел, *Наговор на филозофију*

¹⁴ Жил Верн, *Париз у XX веку*, 1863.